

Biodiversiteit bedreigd?

Behoeftte aan een Europese exotenwetgeving

Exoten worden beschouwd als een belangrijke bedreiging voor de biodiversiteit en hebben bovendien een belangrijke economische impact.

Ook kunnen ze een negatieve invloed hebben op de gezondheid van mens en dier.

Wat natuurbehoud betreft moeten we voorkomen dat ze zich kunnen vestigen en moeten we ze zo nodig verdelgen.

Prof. emeritus Erik Van Der Straeten Dr. sc.

Wat is een exoot? Het is een soort, of een lager taxon, die voorkomt buiten het natuurlijk verspreidingsgebied en hier terecht is gekomen door tussenkomst van de mens. Een van de bekendste voorbeelden voor de lage landen is de muskusrat.

Er zijn ook soorten die zijn binnengebracht door de mens, maar die zich ook hadden kunnen vestigen door spontaan (her)koloniseren. Ik denk hier aan het konijn dat tijdens de laatste ijstijd teruggedrongen werd naar Zuid-Europa en door de mens teruggebracht werd naar deze streken om ermee te kweken. Dergelijke soorten noemen we geen exoten.

Bedreigingen en problemen

Waar er een zo'n 50 jaar geleden slechts een handvol exoten was in onze gewesten is dit aantal de laatste tijd drastisch toegenomen als gevolg van het intensieve verkeer op wereldniveau. Een van de meest recent opgedoken exoten - wat zoogdieren betreft - is de Pallas'eekhoorn. Deze soort vormt een bedreiging voor de inheemse rode eekhoorn en kon zich reeds vestigen in Nederland in de omgeving van Weert en Leudal. Nu vangt men deze uiteindelijk weg, maar van verdelgen is echter geen sprake. Men wil de dieren immers onder-

bringen in dierentuinen. Dit is voor mij onbegrijpelijk. Stel je voor dat we alle exoten die we wegvangen in dierentuinen moeten onderbrengen. Denk bijvoorbeeld aan de eerder genoemde muskusrat...

Exoten vormen dus een steeds groter wordend probleem voor de biodiversiteit. Niet in de laatste plaats omdat er onenigheid is over wat er moet gebeuren wanneer ze zich eenmaal gevestigd hebben. Daardoor gaat er namelijk veel te veel tijd overheen voordat er opgetreden wordt en dit maakt uitroeiing onmogelijk. Zo kan men op dit ogenblik de muskusrat enkel in toom houden. De volledige verdelging is onmogelijk geworden.

Huidige wetgeving

Er bestaan momenteel enkele wetten die de invoer van exoten aan banden leggen. De vraag is echter of deze wetten het probleem kunnen oplossen.

Ten eerste is er de CITES-wetgeving die door de EU gebruikt wordt om de invoer van probleemsoorten te verbieden. Zo bestaat de mogelijkheid om soorten, waarvan vaststaat dat het binnenbrengen van levende individuen in het natuurlijk milieu van de Unie een ecologische bedreiging vormt voor inheemse, in het wild levende

dier- en plantensoorten van de gemeenschap, op te nemen in 'Bijlage B'.

Het wetenschappelijk comité ofwel Scientific Review Group (SRG) van het invoerland - in dit geval Europa - moet het binnenbrengen al dan niet toestaan. De afspraken die hier over gemaakt worden zijn enkel van toepassing in de landen van de EU. De procedure is niet zo eenvoudig. Er moet een volledig dossier opgemaakt worden en er moet aangetoond worden dat de dieren een ecologische bedreiging vormen. Dit kan natuurlijk enkel achteraf, als de dieren reeds in het wild voorkomen in de EU. En dan is het te laat. De bedoeling is goed maar in de praktijk lost dit niets op.

Tijdens de SRG 53 (14 september 2010) werd beslist om de grijze eekhoorn (*Sciurus carolinensis*) op te nemen in 'Bijlage B'. Bij deze beslissing heeft de SRG echter duidelijk gesteld dat dit enkel een tijdelijke maatregel was totdat er een nieuwe aangepaste wetgeving zou zijn om de exoten aan te pakken. CITES is namelijk een handelswetgeving en opgesteld om ervoor te zorgen dat de verhandelde soorten niet bedreigd worden in hun voortbestaan. Er is dus geen wetgeving om inheemse soorten in het land van bestemming te beschermen en nogal wat wetenschappers hebben

Wasberen. Foto Maaïke Plomp

problemen met deze 'afwijkende' regelgeving.

Ten tweede bestaat er in België een zogenaamde 'Positieflijst'.

Positieflijst In deze lijst zijn de dieren opgenomen die door iedereen mogen gehouden worden in gevangenschap. Wat zoogdieren betreft is de lijst beperkt tot 42 (soorten of/en genera). Uitbreiding van de lijst is mogelijk. Om voor te komen op deze lijst moet o.a. rekening worden gehouden met het volgende criterium: het al dan niet bestaan van duidelijke aanwijzingen dat de soort zich in de natuur kan handhaven bij ontsnapping van individuen uit gevangenschap en bijgevolg een ecologische bedreiging vormt. Dit wil zeggen dat een soort die een ecologische bedreiging kan vormen niet kan opgenomen worden. Liefhebbers die andere dieren hadden voor het in werking treden van deze wet mogen ze blijven houden. De wet is goed maar de controle is moeilijk. Het is een stap voorwaarts maar betekent niet veel zolang de andere landen van de EU geen gelijkwaardige wetgeving hebben.

Ook in Nederland is de invoer verboden van een aantal soorten waaronder de eekhoornsoorten *Sciurus carolinensis*, *Cal-*

losciurus erythreus en *Sciurus niger*.

Europese wetgeving nodig

We hebben dus behoefte aan een exotenwetgeving op Europees niveau. Een wetgeving die proactief werkt. Het moet mogelijk worden om de invoer te verbieden van soorten (niet enkel zoogdieren) die een ecologische bedreiging vormen voor inheemse, in het wild levende dier- en plantensoorten van de Unie. De Zoogdierverseniging en Natuurpunt moeten in dit verband een voortrekkersrol vervullen. Zonder een dergelijke wet zal het probleem alleen maar erger worden en gaan we naar de verloederding van fauna en flora in de EU.

Prof. emeritus Erik Van Der Straeten Dr. sc. is lid van het Belgisch Wetenschappelijk Comité CITES.

Exotencentrum Nijmegen

Pallas'eekhoorn, nijlgans, brulkikker, zonnebaars of grote waternavel - het zijn nieuwkomers in de natuur die voor heel wat vragen zorgen.

De snelheid waarmee exoten het land binnenkomen neemt toe. De meeste van deze soorten hebben nauwelijks een impact op onze leefomgeving en sommige hebben zelfs positieve effecten. Er is echter ook een aantal exoten die verstrekkende negatieve gevolgen heeft op ecologie, gezondheid, veiligheid en maatschappij. Maatregelen ter preventie en bestrijding kennen echter verschillende knelpunten die beheersing tot een lastige klus maken.

Moeten we deze exoten wel of niet bestrijden? Om natuurbeheerders en beleidsmakers een goed onderbouwd antwoord te kunnen geven, hebben onderzoekers van de Radboud Universiteit Nijmegen en Natuurplaza het Nederlands Expertise Centrum Exoten (NEC-E) opgericht. Het startsein voor het NEC-E is gegeven op 16 februari tijdens een symposium over exoten in Nijmegen.

Pallas'eekhoorn. Foto Ard van Roij

Het expertisecentrum bundelt bestaande kennis over exoten. Daarnaast voert het expertisecentrum verdiepend onderzoek uit. Het expertisecentrum bestaat uit een samenwerking van de Radboud Universiteit Nijmegen (Institute for Water and Wetland Research en Institute for Science, Innovation and Society), Stichting Bargerveen, RAVON, SOVON, FLORON en Zoogdierverseniging.

Meer informatie is te vinden op www.natuurplaza.org/Exotencentrum.aspx